

BOLA TARBIYASIDA OILANING O‘RNI
РОЛЬ СЕМЬИ В ВОСПИТАНИИ РЕБЁНКА
THE ROLE OF THE FAMILY IN CHILDHOOD

Qilichova Marhabo Xudoyqulovna
JDPI “Maktabgacha ta’lim” fakulteti,
“Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrası o‘qituvchisi
Asadova Marjona Ahmad qizi
JDPI “Maktabgacha ta’lim” fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oilada farzand tarbiyasida ota- onalarning o‘rni haqida fikr yuritilgan bo‘lib, tarbiya masalasi har qanday davrda va har qanday jamiyatda o‘z ahamiyatini yoqotmasligi bilan dolzarb ekanligiga urg‘u berilgan. Shuningdek oilada farzand tarbiyasi haqidagi Sharq allomalari va donishmandlar qarashlarining bugungi kundagi ahamiyati o‘rganilgan

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается роль родителей в воспитании детей в семье и подчеркивается, что вопрос воспитания детей актуален в любое время и в любом обществе. Также рассматривается актуальное значение взглядов восточных ученых и мудрецов на воспитание детей в семье.

ANNOTATION

В данной статье рассматривается роль родителей в воспитании детей в семье и подчеркивается, что вопрос воспитания детей актуален в любое время и в любом обществе. Также рассматривается актуальное значение взглядов восточных ученых и мудрецов на воспитание детей в семье.

KALIT SO‘ZLAR: bola tarbiyasi, ota-ona hamkorligi, ta’lim, Sharq va G‘arb mutaffakkirlari, donishmand, xulq-atvor, odob-axloq namunalari, oilaviy muhit.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: воспитание детей, сотрудничество родителей, образование, восточные и западные мыслители, мудрец, поведение, нравственность, семейное окружение.

KEYWORDS: child rearing, parental cooperation, education, Eastern and Western thinkers, sage, behavior, morals, family environment.

Bolalarning murg‘ak qalbiga hech bir narsa ibratdek kuchli ta‘sir etmaydi va barcha ibratlar ichida ota-ona ibratidan kuchliroq va mustahkamroq o‘rin oladigan ibrat yo‘q.
N.I.Novikov

Barkamol avlod tarbiyasini tashkil etish azal-azaldan xalqimizning ezgu orzusi, ijtimoiy jamiyatning muhim talabi va asosiy maqsadi, millat ma‘naviyatining uzviy bir qismi bo‘lib kelgan. Bu g‘oya nafaqat alohida shaxslarni, balki butun-butun xalqlarni yuksak taraqqiyot sari boshlagan, ularni ma‘naviyat va ma‘rifat sohasida ulkan yutuqlarga erishishga undagan. Komillikni orzu qilmagan, barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazish haqida qayg‘urmagan xalqning, millatning kelajagi yo‘q. Shu bois, mamlakatimizda ma‘naviy-axloqiy qadriyatlarning ahamiyati tobora o‘shib borayotganligi ma‘naviy barkamol avlodni tarbiyalashni muhim masala sifatida kun tartibiga qo‘ymoqda.

“Shuni unutmaslik kerakki”, - deydi birinchi prezidentimiz I.Karimov, - “kelajagimiz poydevori bilim dargohlarida yaratiladi, boshqacha aytganda, xalqimizning ertangi kuni qanday bo‘lishi farzandlarimizning bugun qanday ta‘lim va tarbiya olishiga bog‘liq”. Zero ta‘lim va tarbiyaning uyg‘unligi yoshlarda bilim egallash bilan birga vatanparvarlik, insonparvarlik, millatparvarlik, demokratik va umuminsoniylik kabi qadriyatlarni shakllanishiga yaqindan yordam beradi.

Oila davlatning asosiy kurtagi sifatida bolalarning dunyoqarashi, xulqi va didiga ta‘sir ko‘rsatishi tabiiy holdir. Oila a‘zolarining ma‘naviy birligi yoshlarni har tomonlama kamol toptirishning dastlabki va asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Oila farzandning dastlabki tarbiya maktabidir. Shuni nazarda tutganda oilaning ikki sarkon — ota bilan onaning ma‘naviy-ruhiy odobi, o‘zlarining namunali xulq-atvorlari, yaxshi tarbiya ko‘rganliklari, bolalarga tarbiya berishdagi tajriba va mahoratlari, qunt-sabotlari, sezgirlik va talabchanliklari bolalarni yoshlikdanoq boadab bo‘lib o‘shida aks ettiruvchi ko‘zgudek muhim o‘rin tutadi.

Har bir oilada bolaga tarbiya berishning o‘ziga xos va mos bir qator muhim qonun-qoidalari borki, unga qat‘iy amal qilish tarbiya ishining samarali bo‘lishini ta‘minlaydi. Shuni ham aytib o‘tish lozimki, bu qonun-qoidalarni nisbiy ravishda umumiy deyish mumkin, chunki har bir bola — bir olam, ular har birining o‘ziga xos shaxsiyati, ahamiyati, ruhiyati va xulq-atvori bor, shu bois shunga qarab muomala qilish darkor. Shuning uchun tarbiyada ota-onaning mas‘uliyati, mahorati, ziyrakligi, obro‘-e‘tibori muhimdir.

Har bir ota-ona bola tarbiyasining ijobiy yoki salbiy tomonga o‘zgarishiga e‘tibor berib, bu kabi nazariy hamda amaliy qonun-qoidalarni o‘zlashtirib, unga amal qilsa, ayni muddao bo‘ladi. Negaki, oilada bola tarbiyasi g‘oyat nozik va murakkab masala bo‘lib, bu ota-onadan katta odob bilimini, katta tarbiyachilik

mahoratini talab qiladi. Bola tarbiyasi g'oyat nozik, bu narsa vaqtni qo'ldan boy bermay, doimo, muntazam shug'ullanishni talab etadi.

Qulay sharoitlar yaratilsagina muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin. Oila tarbiyasi farzandlarning har tomonlama kamol topishi uchun bir necha xususiyatlarni namoyon qiladi. O'zbek xalqi tabiatan bolajon xalq. Bolaga nisbatan bag'rikenglik, mehridaryolik, o'ta fidoyilik xalqimizga xos xususiyatlardir. Shu boisdan ota-onalarimiz farzandlarning puxta bilim olishlari, qiziqishlari bo'yicha kasb-hunar egallashlari, axloq-odob qoidalarini mukammal bilishlari va ularga amal qilishlari uchun zarur imkoniyatlarni yaratadilar. Chunki oilada bolani to'g'ri tarbiyalash — mustahkam poydevorli jamiyat barpo etilishining garovidir.

Oilada farzand tarbiyasi u tug'ilmasdan boshlanmog'i zarur. Er-xotin, oilaning boshqa a'zolari o'rtasidagi sog'lom ma'naviy muhit, xushmuomalalik, xursandchilik bolaning bexavotir, sog'lom tug'ilishiga garov bo'ladi. Shuning uchun donishmandlarning bolani u tug'ilmasdan oldin tarbiyalash xususidagi o'gitlariga amal qilmoq zarur. Bir kishi yangi tug'ilgan chaqaloqni donishmand kishi oldiga olib kelib: «Taqsir, bolamga qachondan tarbiya bera boshlay?» -debdi. «Bolang dunyoga kelganiga necha kun bo'ldi?» — debdi donishmand. «Ikki oy, taqsir», debdi ota. «Attang, siz ancha kech qolibsiz, tarbiyani onasining qornidaligidan boshlashingiz kerak edi», — debdi donishmand.

Demak, yuqorida keltirilgan fikrdan xulosa qiladigan bo'lsak bola tarbiyasiga ancha oldin, ya'ni bola tug'ilmasdan oldin tarbiya masalasiga e'tibor qaratish lozim ekan. Oilada bolani hech vaqt uyaltirmaslik va izza qilmaslik lozim. Har qanday inson boshqalar oldida uyalishni, uyalganlikni og'ir esdan chiqaradi. Ko'pchilik orasida izza bo'lganligini bir umr esdan chiqarmasligi mumkin. Shunday ekan, oilangizda ruhiy muhit sog'lom bo'lsin desangiz, bolangizning hozirgina qilgan noo'rin, xato, adashilgan, anglashilmovchilik yuzasidan, uning tajribasizligidan kelib chiqqan hatti-harakatini qoralab, uni jazolab o'tirmang, Ayniqsa voqeani yuziga solib, izza qilmang. Shu borada agar bu voqeadan uning biror tanishi voqif bo'lishi xavfi bo'lsa, kechinma yanada kuchliroq tus olishi mumkin. Bolani xato bo'lishi mumkin bo'lgan ishlardan ogohlantirib, tarbiyalab borsangiz, uning oiladagi o'rnini kamsitmagan bo'lasiz.

Masalan, piyola bolangizning qo'lidan tushib ketib singanda emas, bu piyola sinib bo'ldi, undan ko'p vaqt ilgari ish buyurganingizda «ehtiyot bo'l, sinib qolmasin» degan, tarbiyaviy so'zlardan boshlang. U kichkina, atrofidagi dunyo qanday ishlashini hali bilmaydi, hamma narsa unga qiziq. U hamma narsaga teginishni, sinab ko'rishni hohlaydi. Unga buni amalga oshirish uchun imkoniyat bering. Uning savollariga sabr bilan javob bering. Shuni ham yodda tutingki, har bir inson muhabbat va mehrga, avvalambor bolaga muhtoj. Payg'ambarimiz Rasululloh sallallohu alayhi va sallam "Hech bir ota — ona farzandlariga go'zal tarbiya va yaxshi odobdan ortiq bir tuhfa in'om etolmaydi" deb, marhamat qilganlar.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, farzand tarbiyalashdan avval o'zimizni tarbiyalashimiz zarur. Negaki farzandlarimiz bu bizning oynadagi aksimizdir.

Bola tarbiyasida ota-onaning mas'uliyati, mahorati, ziyrakligi, obro'-e'tibori muhimdir. Shuningdek, bolalarda chiroyli xulq-atvor ko'nikmasini, malakalarini tarbiyalashning o'ziga xos ko'pgina usul va vositalari borki, ota-ona kundalik hayotda ularni yaxshi bilishi, bevosita har qaysisidan o'z o'rnida, me'yorida, maqsadga muvofiq foydalanishi g'oyat zarur. Bular jumlasiga ibrat — namuna usuli, yaxshi xulq-atvorga o'rgatish, yaxshilikka odatlantirish, o'rni kelganda nasihat qilish, qat'iy tanbeh berish, bola bilan vaqtincha gaplashmaslik, ularga nisbatan munosabatni o'zgartirish, ishontirish, jamoatchilikning ta'siri, rag'bailantirish va qoralash kabilar kiradi.

Har bir ota-ona bola tarbiyasining ijobiy yoki salbiy tomonga o'zgarishiga e'tibor berib, tarbiya borasidagi diniy, nazariy hamda amaliy qonun-qoidalarni o'zlashtirib, unga amal qilsa, ayni muddao bo'ladi. Negaki, oilada bola tarbiyasi g'oyat nozik va murakkab masala bo'lib, bu ota-onadan katta odob bilimini, katta tarbiyachilik mahoratini talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1.Mirziyoyev Sh.M. O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. T. "O'zbekiston", 2021.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. T. "Ma'naviyat", 2008.
3. Sodiqova Sh. Maktabgacha Pedagogika. Toshkent, 2003.
- 4.Qilichova M. Kh. Little features of foreign experience in education of children in preschool educational institutions. Current research journal of pedagogics/ 2(10), 2021. USA. Pp 241-246.
- 5.Qilichova M. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy rivojlanishining o'ziga xosliklari. Maktabgacha ta'lim elektron jurnali. 2021. №3.
- 6.Qilichova M. X. Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning xorij davlatlardagi ilg'or tajribalari. Academic research in educational sciences, 2(11), 2021, Pp 739-740.